

COVID-19 PANDEMİSİNİN BİR YILI VE GELECEĞİMİZ

Başlangıçta Covid-19 hastalığının bu kadar büyük bir salgına dönüşeceği öngörülmemişti.

Ecz. Yücel YENİLMEZ

Türk Eczacıları Birliği
Merkez Heyeti Üyesi

“

Bugüne kadar dünya çapında 2 buçuk milyondan fazla insanın yaşamını yitirdiği, 116 milyon insanın enfekte olduğu Covid-19 Pandemisi birey, ulusal ve uluslararası düzeylerde çok boyutlu etkiler doğurdu.

”

Dünyamız bir yılı aşkın bir süredir “COVID-19 Pandemisi”nin gölgesinde yaşıyor. Pandemiye neden olan yeni koronavirüs resmi kayıtlara göre ilk kez 29 Aralık 2019 tarihinde Çin’in Wuhan kentinde nedeni deniz ürünleri ve canlı hayvan satan bir pazarda çalışan dört kişide ve aynı günlerde burayı ziyaret eden çok sayıda kişide nedeni bilinmeyen zatürre vakalarının ortaya çıktığının duyurulmasıyla hayatlarımıza girdi. Yaklaşık bir hafta sonra, 7 Ocak 2020’de Çinli uzmanlar yeni tip bir koronavirüs tespit ettiklerini bildirdi. Tek zincirli, pozitif polariteli, zarflı RNA türünden olan bu virüs insanları enfekte edebilen yedinci koronavirüstü. 31 Ocak’ta uluslararası acil bir halk sağlığı durumu olduğunu duyuran Dünya Sağlık Örgütü 11 Şubat 2020’de insanda akut solunum yetmezliğine yol açan koronavirüs kaynaklı hastalığa “Covid-19” adını verdi.

Başlangıçta Covid-19 hastalığının bu kadar büyük bir salgına dönüşeceği öngörülmemişti. Ancak virüs hızla ve kısa sürede sınırları aşarak tüm Dünya’ya yayılım gösterdi. 11 Mart tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından küresel salgın ilân edildi ve aynı gün ülkemizde Sağlık Bakanlığınca ilk Covid-19 vak’ası görüldüğü açıklandı.

Bugüne kadar dünya çapında 2 buçuk milyondan fazla insanın yaşamını yitirdiği, 116 milyon insanın enfekte olduğu Covid-19 Pandemisi birey, ulusal ve uluslararası düzeylerde çok boyutlu etkiler doğurdu. Sadece insan sağlığını ve ülkelerin sağlık sistemlerini derinden

sarsmakla kalmadı; ekonomiden siyasete, ulaşımdan iletişime, eğitimden çalışma hayatına, sosyal ilişkilerden yaşam alışkanlıklarına, bireysel hak ve özgürlüklerden kamusal hizmetlere kadar tüm alanları kuşatan, olumlu ya da olumsuz kırılmalara ve dönüşümlere yol açtı.

Salgının nedenleri, sonuçları ve etkileri hakkında ortaya çıktığı günlerden itibaren pek çok analiz yapıldı. Uzun yıllar da yapılmaya devam edecek gibi görünüyor. Ancak Covid-19 Pandemisi'nin, ülkelerin sağlık sistemlerinin bu boyutta bir küresel salgına hazır olmadığını net biçimde gösterdiğini açık yüreklilikle ifade etmemiz gerekiyor. Zira, "Sağlıkta reform pandemisi" olarak adlandırabileceğimiz neo-liberal politikalar çerçevesinde sistemlerinin yeniden yapılandırılmasıyla ülkelerin sağlık sistemleri salgınlara yanıt verme kapasitesini büyük ölçüde kaybetmiştir. Tıptaki tüm ilerlemelere, ilaç alanındaki yeni buluşlara, sağlık teknolojilerindeki onca gelişmeye rağmen koruyucu-önleyici sağlık anlayışından uzaklaşılması, sağlığın bütünüyle ticarileşmesi, bulaşıcı hastalıkların gelişmiş ülkelerin değil de üçüncü dünya ülkelerinin sorunu olarak görülmesi, nicedir devam eden sağlığa dair eşitsizliklerinin giderilmesi için ciddi adımlar atılmamış olması Covid-19 Pandemisi karşısında insanlığı kırılan hale getirmiştir.

Pandeminin ilk günlerinde "virüsün herkesi eşit hale getirdiğine", "virüsün bize herkesin eşit olduğunu hatırlattığına", "hepimizin aynı gemide olduğuna" dair söylemler hayli popülerlik kazanmıştı. Oysa Covid-19 salgını hâlihazırda son derece eşitsiz bir dünyayı vurmuştur. Evet, virüs bulaşacağı kişiyi özel olarak seçmemektedir, bu bakımdan herkes eşittir. Ancak yaşamlarını etkilediği kesimler açısından eşit olduğundan, hastalık karşısında kırılmanın eşit dağılımından bahsedilemez. Yaşlılar, engelliler, yoksullar, evde kalamayıp çalışmak zorunda kalanlar vb. dezavantajlı gruplar/kategoriler açısından Covid-19 salgını mevcut eşitsizlikleri daha da derinleştirmiştir. Gelişmiş

Pandeminin ilk günlerinde "virüsün herkesi eşit hale getirdiğine", "virüsün bize herkesin eşit olduğunu hatırlattığına", "hepimizin aynı gemide olduğuna" dair söylemler hayli popülerlik kazanmıştı. Oysa Covid-19 salgını hâlihazırda son derece eşitsiz bir dünyayı vurmuştur.

Gelişmiş ülkeler aşıya daha erken, daha hızlı ve daha fazla dozda aşı tedarik edebilirken yoksul ülkeler aşı tedarik edemiyor. ABD'de 80 milyondan fazla insan, İsrail nüfusunun % 84'ü aşılanmışken pek çok Afrika ülkesinde tek doz bile aşı yapılmış değil.

Ülkeler ile sağlık altyapıları yetersiz olan gelişmemiş yahut az gelişmiş ülke vatandaşlarının da sağlık hizmetlerine erişebilmek ve sağlık bakımı alabilme açısından aynı kaderi paylaştığını söyleyebilmek de mümkün değildir. Yoksul ülkeler salgın ile mücadelede tanı koymak, yayılımı önlenmek ve kontrol altına almak için

en önemli araçlardan biri olan testlerin yaygın-güvenilir testlere ulaşabilme ve yapabilme kapasitesine sahip değildir.

Oysa pandemi ile etkin bir mücadele için:

- Ulusal düzeyde halk sağlığı sistemlerinin güçlendirilmesi,
- Küresel düzeyde işbirliği ile eşitsizliklerin azaltılması,
- Sosyal adalet, dayanışma, insan onuru gibi değerlere yaslanan; insan ve ekolojik çevreyi bir bütün olarak gören sağlık politikalarının yaşama geçirilmesi zorunludur.

Ancak bugün itibarıyla böyle bir manzaranın oldukça uzağındayız. Adaletsizlik ve eşitsizlik, tünelin ucundaki ışığı görmemizi sağlayarak bizleri umutlandıran aşılarda dağılımında da bir kez daha yüzümüze çarptı. Gelişmiş ülkeler aşıya daha erken, daha hızlı ve daha fazla dozda aşı tedarik edebilirken yoksul ülkeler aşı tedarik edemiyor. ABD'de 80 milyondan fazla insan, İsrail nüfusunun % 84'ü aşılanmışken pek çok Afrika ülkesinde tek doz bile aşı yapılmış değil. Bu ülkelerin aşılama ne zaman başlayabileceği ise belirsizliğini koruyor. Oysa Dünya Sağlık Örgütü Başkanı Tedros Adha-

nom Ghebreyesus'un ifade ettiği gibi; "Herkes güvende olana kadar hiç kimse güvende değildir."

Aşılama çalışmalarının temel hedefi toplum bağışıklığının sağlanmasıdır. Bulaşıcı hastalıklara ve salgınlara karşı ancak toplumun kritik bir oranının aşılanması durumunda o toplumun tüm yeleri korunmaktadır. Toplum bağışıklığı eşiğine ulaşabilmek için nüfusun en az %60'ının aşılanması gerekir. Dolayısıyla toplum düzeyinde aşı ile önlenebilir hastalıkların kontrolü için yüksek aşılanma oranlarına ulaşmak gerekir. Dünya leğinde yaygın bir aşılamaya gidilmediği, aşı ticaret savaşlarına kurban edildiği, herkese adil dağıtılmadığı müddetçe koronavirsteeki mutasyonları da göz önüne alırsak salgının bütünüyle kontrol altına alınması gecikecek, belki de yıllar sürecek, pek çok can kaybına daha neden olacaktır.

Bu sorunu hızla çözüme kavuşturmak için:

- Uluslararası kuruluşlar öncülüğünde ve hkmetler arası etkin işbirliği ile tüm ülkelere yetecek sayıda ve hızda aşı üretimi için gerekli altyapılar oluşturulmalı
- Adil bir aşı tahsis mekanizması daha da gecikmeden hayata geçirilmeli, öncelikli risk grupları tüm dünyada eşzamanlı olarak aşılanmalı
- Aşı üreten firmalar salgın kontrol altına alınıncaya kadar patent ve fikri mülkiyet haklarından geçici feragat etmeli
- Aşılar ve Covid-19 tedavisinde kullanılacak tüm ilaçlar herkes için kamu tarafından ücretsiz bir şekilde sağlanmalıdır.

Diğer yandan son yıllarda artışa geçen aşı reddi ve aşı kararsızlığını gidermek, Covid-19 Pandemisi ile birlikte adeta level atlayan komplo teorilerinin yayılımının önüne geçmek de toplum bağışıklığının daha kısa sürede sağlanması açısından mutlaka göz önünde bulundurulması gereken bir husustur. Aşı olup olmama kararı sadece o bireyin sağlığını değil tüm toplumu ilgilendiren bir karardır. Bu bağlamda:

- Bireysel zgrlk ve kamusal yararı birliktte gözeterek bireylerin bilimsel olmayan yargılarının toplum bağışıklaması konusunda geri plana atılması,
- Toplumun bağışıklama ile korunması konusunda yasal düzenlemelerin uygulamaya konulması,
- Kamuoyunun bilimsel veriler işığında aşıyla önlenebilir hastalıklar konusunda aydınlatılması ve halkın sağlık alanının tüm bileşenlerince eğitilmesi,
- Medya ve iletişim kanallarında aşıya dair bilgi kirliliğinin nlnmesi için ivedi adımlar atılması şarttır.

Covid-19 Pandemisi yaşlı dünyamızın gördüğü ne ilk salgındır, ne de son olacaktır. nemli olan, bu salgından gelecek için ne gibi dersler ıkardığımızdır. Diğer canlı türleriyle birarada yaşıyor olduğumuz gerçeğini gzetn, insan ve doğa arasında denge kuran, sürdürülebilirliği, yaşamak için birbirimize bağımlı olduğumuzu ve dayanışmayı esas alan bir zihniyet dönüşümünü gerçekleştirmediğimiz sürece daha büyük ve belki de daha büyük salgınlarla karşılaşabileceğimiz gerçeğini unutmayalım.

